

STUDIE- EN VORMINGSPROGRAMMA PRIESTEROPLEIDING

Aartsbisdom Utrecht
Bisdom Breda
Bisdom Rotterdam

Voorwoord

De priesterstudenten van het Aartsbisdom Utrecht, het bisdom Breda en het bisdom Rotterdam ontvangen hun intellectuele en een deel van hun pastorale vorming aan de Tilburg School of Catholic Theology (TST) of volgen het Theologicum Johannes Paulus II, een eigen priesteropleiding van de samenwerkende bisdommen. De seminaristen die in aanmerking komen voor een studie op academisch niveau, zullen het bachelors- en masterprogramma in de theologie naar Nederlands recht, inclusief het baccalaureaatsprogramma in de theologie naar kerkelijk recht, volgen aan de Tilburg School of Catholic Theology.

Daarnaast is het van belang dat de priesteropleiding voorziet in een aanvullende vorming op het gebied van menselijke, geestelijke, intellectuele en pastorale vorming. Daarbij moet gedacht worden aan elementen die belangrijk zijn voor een goede uitoefening van het priesterlijke dienstwerk.

Voor u ligt een programma van aanvullende vorming dat de vrucht is van verregaande samenwerking tussen de genoemde bisdommen. Al geruime tijd zoeken we toenadering tot elkaar om de gezamenlijke priesteropleidingen te versterken. We zijn verheugd dat we daar met dit programma niet enkel praktisch, maar ook inhoudelijk vorm aan kunnen geven.

Wij hopen dat er veel zegen mag rusten op dit studie- en vormingsprogramma en dat het een fundamentele bijdrage mag zijn aan de vorming van onze priesterstudenten. Moge de heilige Geest – die alles leert en alles in herinnering brengt (Joh. 14, 26) – de harten van docenten en studenten vervullen, opdat zij allen met vreugde hieraan hun medewerking mogen verlenen.

drs. P. Kuipers
rector Ariënsinstituut
Aartsbisdom Utrecht

drs. N. Schnell
rector Antoniushuis
Bisdom Breda

drs. W. Broeders
rector Vronesteyn
Bisdom Rotterdam

Uitgangspunten en opzet

Uitgangspunten:

- aanvullend programma boven op de reguliere studies;
- verstevigen van de priesterlijke en theologische vorming;
- vergroten van het aantal contacturen student-docent;
- jaarlijks worden docenten gevraagd en ingepland;
- ieder donderdag eigen studieprogramma;
- voor elk onderdeel vindt een vorm van toetsing plaats;
- inhoud programma naar de vier pijlers van de vorming;
- studentengroep in geheel een dag samen laten optrekken: belangrijk voor de vorming en voor het verstevigen van de identiteit van het priesterstudent-zijn;
- de rector van het Ariënsinstituut draagt als gastheer de eindverantwoordelijkheid voor dit programma;
- regulier overleg rectoren en studierectoren van de betreffende bisdommen over het studie- en vormingsprogramma, en ook uitwisseling over voortgang van de studenten;
- regulier overleg met verantwoordelijken van TST om elkaar van ontwikkelingen op de hoogte te houden en mogelijke knelpunten te bespreken.

Concreet:

- eerstejaars studenten volgen een propedeutisch programma met als kernvakken:
 - Catechismus van de Katholieke Kerk
 - inleiding Getijdengebed
 - roeping als proces en priesterlijke spiritualiteit
 - gebedsleven en vormen van gebed
 - inleiding liturgie
- studenten in de bachelor fase volgen rolcursussen
- voor masterstudenten zijn er lessen met accent op praktisch-liturgische vorming

Dagindeling:

11.30 – 13.00	College eerstejaars
13.00 – 14.00	Lunch en middaggebed
14.00 – 15.30	College eerstejaars en college overige studenten
15.30 – 17.00	College eerstejaars en college overige studenten
17.30	Avondeten
18.30	Avondgebed
19.00 – 21.00	Bezinningsprogramma met dagsluiting

Propedeutisch programma jaar 1

BLOK A

Inleiding getijdengebed

De student maakt kennis met de historische ontwikkeling en de bijbels-theologische grondslagen van het kerkelijk getijdengebed en krijgt inzicht in de opbouw van het Getijdenboek. Daarnaast wordt de student gevoelig gemaakt voor de belangrijke betekenis van het getijdengebed voor het leven van de Kerk en voor de spiritualiteit van de diocesane priester. Bovendien wordt aandacht besteed aan de praktische vormgeving van de liturgie van de getijden.

Catechismus van de Katholieke Kerk, deel 1: de geloofsbelijdenis

De student maakt kennis met de Catechismus van de Katholieke Kerk. In het eerste deel staat de geloofsbelijdenis centraal. Wie door het geloof en het doopsel tot Christus behoren, moeten het geloof van hun doopsel ten overstaan van de mensen belijden. Daarom zet de Catechismus eerst uiteen waarin de openbaring bestaat. Dan volgt de uiteenzetting over het geloof. De geloofsbelijdenis vat samen welke gaven God aan de mens geschonken heeft. Zij ordent die aan de hand van de drie fundamentele artikelen van ons doopsel: het geloof in de ene God: de Vader, de Zoon en de heilige Geest in de heilige kerk.

Roeping als proces

De student wordt zich bewust van het dynamische aspect van de roeping in het algemeen en zijn eigen, als zijnde een missie. Aan de hand van enkele roepingsverhalen uit de Schrift wordt de dynamiek belicht van de terugkomende constanten: Gods initiatief, de persoonlijke benadering, de twijfels, de garantie van Gods zijde, het geroepen zijn vanuit het midden van een volk, de voorbereiding op en de zending te midden van een volk. Daarna worden de apostolische exhortatie *Pastores Dabo Vobis* en het *Directorium voor het ambt en het leven van de priesters* bestudeerd en toegelicht, met verwijzingen naar andere documenten over opleiding en vorming, om de student zicht te geven op de door hem ingeslagen weg die leidt tot het priesterschap.

BLOK B

Inleiding liturgie en liturgisch jaar

Aan de hand van het Kustersboek, een uitgave van het Centrum voor Parochiespiritualiteit, maakt de student kennis met de kerk en de sacristie. Hij leert wat er nodig is voor de viering van de liturgie en hoe dit alles gebruikt moeten worden. Hierbij kan gedacht worden aan vaatwerk, kerklinnen, liturgische boeken en kleding.

Het tweede deel van de cursus biedt een handreiking tot een beter begrip van de opbouw, geschiedenis en vormgeving van het liturgisch jaar. Het bespreekt de zondag als de dag van de Heer, de wekelijkse viering van het Paasmysterie, en gaat uitvoerig in op de ‘sterke tijden’ van advent, kersttijd, veertigdagentijd en het Paastriduüm met de paastijd. Tenslotte wordt er aandacht besteed aan de heiligenvering in de liturgie.

Catechismus van de Katholieke Kerk, deel 2: de viering van het Christusmysterie

Het tweede deel van de Catechismus zet uiteen hoe het heil van God, eens en voor altijd verwezenlijkt door Jezus de Christus en door de heilige Geest, in de heilige handelingen van de liturgie van de Kerk tegenwoordig gesteld wordt, vooral in de zeven sacramenten.

Muzikale vorming en Nederlandstalige kerkmuziek

In deze cursus wordt met alle studenten een gezamenlijke zangrepetitie gehouden. Het is de bedoeling om hierdoor een gezangenrepertoire op te bouwen dat dienstig is voor de liturgische vieringen en als uitgangspunt kan dienen voor de muzikale vorming. In het kader van de praktische vorming wordt aandacht besteed aan stemvorming en solfège vaardigheid in het zingen van het gangbare liturgisch repertoire in het Nederlands en de vaardigheid om een liturgisch verantwoorde orde van dienst samen te stellen en als priester-cantor uit te voeren.

BLOK C

Persoonlijke Bijbellezing

De doelstelling van deze cursus is het kennismaken met de H. Schrift. Aan de hand van de dogmatische constitutie over de goddelijke openbaring *Dei Verbum* en de apostolische exhortatie *Verbum Domini* wordt aandacht besteed aan het belang van het woord van God voor het leven en het dienstwerk van de priesters. Ook wordt stilgestaan bij het leven van het Oude Israël en de tijd waarin Jezus leefde.

Catechismus van de Katholieke Kerk, deel 3: het leven in Christus

Het derde deel van de catechismus beschrijft het uiteindelijke doel van de mens, die geschapen is naar het beeld van God: de gelukzaligheid en de wegen om die te bereiken: door een juist en vrij handelen met behulp van de wet en de genade van God; door een handelen dat het dubbele gebod van de liefde verwerkelijkt, ontvouwd in de Tien Geboden van God.

Stemvorming en expressie

Het doel van deze cursus is de stem tot volle ontplooiing te brengen en vervolgens een pittige, energieke articulatie aan te leren, zodat men zich in alle omstandigheden duidelijk verstaanbaar kan maken. Eventuele uitspraakfouten worden gecorrigeerd en, indien noodzakelijk, houding en ademhaling. Er kan gedacht worden aan een diagnostisch moment met een logopedist.

BLOK D

Liturgie van de Eucharistie

Deze cursus biedt, na een algemene inleiding tot het Romeins Missaal, een commentaar bij de afzonderlijke elementen van de eucharistieviering. De student maakt kennis met de grote onderdelen: de liturgie van het woord en de liturgie van de eucharistie. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de basisprincipes van het leesrooster van het liturgisch jaar en het gebruik van lectionaria en liturgische hulpmiddelen.

Catechismus van de Katholieke Kerk, deel 4: het gebed

Het laatste deel van de catechismus behandelt de zin en het belang van het gebed in het leven van de gelovigen. Dit deel wordt afgesloten met een kort commentaar op de zeven beden van het gebed des Heren. Daarin vinden wij inderdaad de samenvatting van de weldaden waarop wij mogen hopen en die onze hemelse Vader ons wil toevertrouwen.

Muzikale vorming en Gregoriaanse kerkmuziek

In deze cursus wordt met alle studenten een gezamenlijke zangrepetitie gehouden. Het is de bedoeling om hierdoor een gezangenrepertoire op te bouwen dat dienstig is voor de liturgische vieringen en als uitgangspunt kan dienen voor de muzikale vorming. In het kader van de theoretische vorming wordt aandacht besteed aan de vormleer, aan het repertoire van het gregoriaans, het gangbare repertoire van ordinarium- en propriumgezangen.

Rolcursussen jaar 2, 3 (en 4)

	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4
Blok A	Geschiedenis v/d kerkmuziek Liturgie. Doopsel en vormsel	Recente kerkelijke documenten Liturgie. Huwelijk en biecht	Kerk en kunst Liturgie. Ziekenezalving en uitvaart
Blok B	Persoonlijke Schriftlezing: Psalmen Muzikale vorming Nederlands	Persoonlijke Schriftlezing: capita selecta OT Muzikale vorming Nederlands	Persoonlijke Schriftlezing: capita selecta NT Muzikale vorming Nederlands
Blok C	Celibaat en affectief leven Stemvorming en expressie	<u>Mariologie</u> Stemvorming en expressie	Morele kwesties Stemvorming en expressie
Blok D	Theologie, spiritualiteit en liturgie van het wijdingssacrament Muzikale vorming Gregoriaans	Theologie, geschiedenis en spiritualiteit van de Eucharistie Muzikale vorming Gregoriaans	God in Nederland Muzikale vorming Gregoriaans

Jaar 2

BLOK A

Geschiedenis van de kerkmuziek

In de loop der eeuwen is er een onvoorstelbare schat aan kerkmuziek gegroeid. Dat begon met de vroegchristelijke zang, die uitgroeide tot het Gregoriaans, de bakermat van heel de West-Europese muziekgeschiedenis. In de loop der tijd kwam hier instrumentale muziek bij en werd het Gregoriaans steeds meer inspiratiebron voor nieuwe, vaak meerstemmige, kerkmuzikale composities. In deze cursus leert de student de verschillende begrippen in de kerkmuziek te onderscheiden en maakt hij aan de hand van geluidsfragmenten kennis met de muzikale traditie van de verschillende tijdsvakken en leert hij deze herkennen. Ook wordt aandacht besteed aan het kerkmuzikale beleid in parochie en bisdom.

Liturgie. De viering van doopsel en vormsel

Vanuit de door Vaticanum II vernieuwde liturgische boeken wordt de student vertrouwd gemaakt met de liturgie van het doopsel van kinderen, de drie initiatiesacramenten voor volwassenen en de periode van het catechumenaat en de opname van reeds gedoopten in de katholieke Kerk. Ook wordt uitgebreid stil gestaan bij de historische ontwikkeling van deze sacramenten en de huidige liturgische praxis.

BLOK B

Persoonlijke Schriftlezing: psalmen

In de cursus wordt een concrete leesmethode aangeleerd waarbij er aandacht wordt geschonken aan de psalm zelf, de context en het theologisch gedachtegoed. Bovendien worden een aantal thema's besproken zoals psalmen als wijsheidsliteratuur, David en de psalmen, psalmengroepen, geweld in de psalmen, psalmen en het Nieuwe Testament, psalmen in de liturgie. Er wordt hierbij zoveel mogelijk uitgegaan van concrete psalmen.

Muzikale vorming en Nederlandstalige kerkmuziek

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

BLOK C

Celibaat en affectief leven

De algemene doelstelling is dat de student als toekomstig ambtsdrager zich bewust is van de verantwoordelijkheid van het hebben van een 'publieke voorbeeldfunctie' als celibatair priester. De celibataire levensstaat is een vrijwillige, positieve keuze die tot persoonlijke realisatie van de gehele persoon kan leiden. Deze keuze kan met woord en gedrag worden onderbouwd en (voor-)geleefd. In de cursus worden definities en geschiedenis van het celibaat behandeld aan de hand van kerkelijke documenten en auteurs. Aan de orde komen psychologische aspecten (persoonsontwikkeling en aanpassingsmechanismen), seksuele oriëntatie, affectie en pastorale praktijk, eenzaamheid en vriendschappen, tenslotte aandachtspunten voor en middelen tot groei van de diocesane priester. Al deze aspecten worden vanzelfsprekend besproken met de eigen geestelijk leidsman.

Stemvorming en expressie

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

BLOK D

Theologie, spiritualiteit en liturgie van het wijdingssacrament

Het wijdingssacrament is gericht op het heil van de ander. Dit sacrament verleent een bijzondere zending in de Kerk en is bedoeld voor de opbouw van het Volk van God. In cursus worden de Bijbelse begripsbepalingen aangereikt, alsmede de gaven en diensten in de apostolische Kerk. Vervolgens wordt ingegaan op een aantal beslissende historische ontwikkelingen. Een derde deel laat de heroriëntatie door Vaticanum II zien. Aansluitend wordt ingegaan op de ontwikkelingen na het Concilie.

Muzikale vorming en Gregoriaanse kerkmuziek

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

Jaar 3

BLOK A

Recente kerkelijke documenten

De cursus behandelt de verschillende kerkelijke documenten, de personen of gremia in de Kerk die gezagvolle documenten kunnen publiceren en de verzamelingen van kerkelijke documenten. Een overzicht van de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie wordt gegeven en de belangrijkste teksten worden besproken. Ook worden recente kerkelijke documenten behandeld.

Liturgie. De viering van het huwelijk en boete en verzoening

Vanuit de door Vaticanum II vernieuwde liturgische boeken wordt de student vertrouwd gemaakt met de liturgie van het huwelijk en het sacrament van boete en verzoening. Ook wordt uitgebreid stil gestaan bij de historische ontwikkeling van deze sacramenten, de officieuze rituelen die er in de loop van de afgelopen decennia zijn ontstaan en de huidige liturgische praxis.

BLOK B

Persoonlijke Schriftlezing: capita selecta Oude Testament

In de cursus wordt aandacht geschonken aan de verschillende boeken en genres van het Oude Testament, zoals de Pentateuch, de Wijsheidsliteratuur en de Profeten. Aan de hand van concrete teksten wordt een gedeelte gelezen en met elkaar besproken.

Muzikale vorming en Nederlandstalige kerkmuziek

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

BLOK C

Mariologie

Het theologisch traktaat Mariologie begint met een Bijbels gedeelte waarin de verschillende teksten van het NT besproken worden die de persoon en de heilshistorische betekenis van Maria beschrijven. Daarna wordt een overzicht gegeven van de verschillende stadia die deze theologische meditatie over Maria in de traditie van de Kerk heeft doorlopen, vanaf de vroegste apostolische tijd tot en met Vaticanum II en de huidige postconcliaire periode. Tenslotte wordt stil gestaan bij de vier mariale dogmata: het goddelijk moederschap, de maagdelijkheid, de onbevleete ontvangenis en de tenhemelopneming.

Stemvorming en expressie

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

BLOK D

Theologie, geschiedenis en spiritualiteit van de Eucharistie

Het Tweede Vaticaans Concilie noemt de viering van de Eucharistie geldt als 'bron en hoogtepunt van het christelijk leven' (LG 11). In de Eucharistie worden wij door de levende Heer gevoed en gesterkt. Daar vindt de diepste vereniging plaats met Hem en met elkaar, in verbondenheid met heel de Kerk. In deze cursus wordt de ontwikkeling van de viering van de Eucharistie behandeld en staan we stil bij de betekenis van dit sacrament voor het leven van de Kerk en het leven van de gelovige. Tevens willen we de vraag stellen: Hoe kan ik leven vanuit de Eucharistie? Hoe kan deze ontmoeting met de Heer mij voeden en inspireren?

Muzikale vorming en Gregoriaanse kerkmuziek

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

Jaar 4

BLOK A

Christelijke iconografie en kerkelijke kunst

De cursus volgt de ontwikkeling van de christelijke beeldtaal aan de hand van de volgende thema's: Christus, de Drie-eenheid, de Menswording (Advent en Kerstmis), Passie en Verheerlijking (Lijden en Pasen) van de Heer en Maria, de Moeder Gods. Tevens wordt stilgestaan bij wat beelden/afbeeldingen oproepen. Hoezeer helpen zij of belemmeren ze juist in ons gebed, liturgie en catechese? Aan de orde komen ook het beheer van kerkelijke kunst en de vraag wat te doen met de kunst en andere voorwerpen die vrijkomen door sluiting van kerkgebouwen.

Liturgie. De pastorale zorg rond zieken, ziekenzalving en uitvaart

Vanuit de door Vaticanum II vernieuwde liturgische boeken wordt de student vertrouwd gemaakt met de pastorale zorg rond zieken. De ritus van de ziekenzalving krijgt hierbij de meeste aandacht. Maar ook de pastorale zorg rond zieken, die verder reikt dan de ziekenzalving, komt ter sprake. Verder zal de student bekend moeten zijn met het feit dat voor zieken in stervensgevaar een ander sacrament, het viaticum, bedoeld is. Voor de uitvaartliturgie zal het meest recente Nederlandse ritueel uitgangspunt zijn. Bij de behandeling van zowel het huwelijk als de ziekenzalving als de uitvaartliturgie zal de student inzicht verkrijgen in de (recente) historische ontwikkeling van deze rituelen.

BLOK B

Persoonlijke Schriftlezing: capita selecta Nieuwe Testament

In de cursus wordt de student vertrouwd gemaakt met de verhaallijn van elk evangelie en leert hij afzonderlijke perikopen in hun context te plaatsen. Zowel de synoptici als het corpus Johanneum komt aan de orde. Voorts wordt aandacht gevraagd voor de brieven van Paulus en de andere brieven uit het NT.

Muzikale vorming en Nederlandstalige kerkmuziek

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

BLOK C

Morele kwesties

Aan de hand van concrete casussen rond zorg en hulpverlening, leven en dood, geweten en geloof wordt geleerd te reflecteren enerzijds in het licht van het geloof en de geloofsleer van de Kerk, anderzijds door recht te doen aan de specifieke situatie en uniciteit van elke mens. Daarbij zal er ruimschoots aandacht zijn voor de veranderende maatschappelijke en culturele omstandigheden.

Stemvorming en expressie

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

BLOK D

God in Nederland

Het geloof in God verdwijnt steeds verder uit onze samenleving; Nederland is geen christelijke natie meer; het kerkbezoek blijft dramatisch dalen; het geloof in een persoonlijke God is sterk afgenomen; de alom verwachte opmars van spiritualiteit zet verrassend genoeg niet door. Dat zijn de belangrijkste conclusies uit het onderzoek *God in Nederland* uit 2016. In deze cursus nemen we kennis van de resultaten uit dit onderzoek, maar stellen we onszelf ook de vraag: Wat nu? Wat kunnen we doen en wat doen deze resultaten met mij? Hoe gaan we om met *Ietsisten* of met de *Jonge Orthodoxie*?

Muzikale vorming en Gregoriaanse kerkmuziek

Cursusbeschrijving: zie jaar 1

Thema- en Trainingsdagen

Jaar 1 - Etiquette en omgangsvormen

Veel mensen denken dat etiquette alleen iets is voor de elite, of hoogstens van belang is bij huwelijken en officiële gelegenheden. Maar niets is minder waar. Weten hoe het hoort is belangrijk, niet alleen omdat het je helpt op een respectvolle manier met je medemens om te gaan, maar ook omdat het je vrijer maakt in het maatschappelijk verkeer. Zeker voor een priester is dat erg belangrijk. Op deze themadag staan we stil bij goede omgangsvormen aan tafel, bij ontvangsten, maar ook op internet en sociale media.

Jaar 2 - Afstand en nabijheid in pastorale relaties (Wilde Kastanje)

Als pastor ben je letterlijk met lichaam en ziel aan het werk. Wat je doet, raakt je. Mensen maken je deelgenoot van hun persoonlijke ervaringen, van wat hen ten diepste beweegt of verlamt. Dit kan tot bijzondere momenten van intimiteit leiden, die de pareltjes in je werk zijn. Maar dergelijke ervaringen kunnen je ook in verwarring brengen, zowel jezelf als/of de pastorant. Bijvoorbeeld omdat ze raken aan wat in je eigen innerlijk leeft aan hoop en wanhoop, verdriet en verlangen. Of omdat mensen teveel van je willen, vanuit de hoop dat jij het antwoord zult zijn op al hun vragen en noden. Intimiteit in een pastorale relatie kan echter ook leiden tot een te grote nabijheid in de vorm van lichamelijk en seksueel contact. Hierin spelen eigen verlangens van de pastor al dan niet bewust een grote rol. Ontsporingen op dit terrein kunnen ernstige gevolgen hebben.

In de training van Wilde Kastanje wordt onderzocht en geoefend hoe je als pastor tot het juiste evenwicht kunt komen tussen afstand en nabijheid. Wat wordt als goed en veilig ervaren, zowel door jezelf als door de ander? Waar zit 'm dat in?

Jaar 3 - Mediatraining

Communicatie wordt steeds meer bepaald door mediaoptreden. Of het nu gaat om een interview voor radio, tv of krant – elke keer staat je reputatie op het spel. Zeker als je spreekt als ambtsdrager van de Katholieke Kerk ligt alles wat je zegt onder een vergrootglas. Niet zo gek dus om mediaoptreden professioneel voor te bereiden. Dat kan met mediatraining.

Van belang is dat je in een interview de regie kunt nemen als het erop aankomt. Zodat je je eigen verhaal en standpunt kwijt kunt, feitelijk je mediaboodschap. Het moet natuurlijk niet zo zijn dat je na afloop tot de conclusie komt: ik heb helemaal niet gezegd wat ik wilde zeggen, of: heb ik me toch laten verleiden tot verkeerde uitspraken. Dat betekent niet dat je je anders moet gaan gedragen, integendeel: authenticiteit is juist zo belangrijk bij mediaoptreden.

Jaar 4 - Gedragscode Pastoraat

De Kerk als geloofsgemeenschap en als organisatie dient een voorbeeld van sociale veiligheid te zijn. De *Gedragscode Pastoraat* biedt een kader waarin die sociale veiligheid centraal staat en deze bevat concrete normen als handleiding voor behoorlijk gedrag in pastorale situaties. Het is de verantwoordelijkheid van degenen voor wie de *Gedragscode Pastoraat* geldt om in alle relaties waarin zij pastorale zorg of geestelijke begeleiding verlenen alsmede in alle daaraan gerelateerde relaties duidelijke, juiste grenzen te stellen en te bewaren.

Al degenen voor wie de *Gedragscode Pastoraat* geldt behoren te allen tijde in hun leven en werk de christelijke waarden en normen te onderschrijven en dienovereenkomstig te spreken en te handelen. Zij moeten weten dat zij voor hun gedrag verantwoordelijk zijn en er ook voor verantwoordelijk gehouden zullen worden. Om het afleggen van verantwoording te waarborgen is een helder beeld van gepast en ongepast gedrag onmisbaar. De *Gedragscode Pastoraat* biedt daarvoor een raamwerk waarin duidelijke grenzen worden gesteld.

Cursussen studenten Masterfase

Voor studenten in de Masterfase zal het accent vooral liggen op de praktische pastorale en liturgische vorming. Daarbij valt te denken aan:

- Sacramentenpraktijk I (Eucharistie)
- Sacramentenpraktijk II (Overige sacramenten)
- Biechthoren
- Sacramentenvoorbereiding en –catechese
- Homiletiek
- Spiritualiteit van het bisdom en van de parochie
- Geestelijke begeleiding
- Pastorale gespreksvoering
- Reflectie op ethische en pastorale situaties

Daar het hier voorlopig waarschijnlijk steeds om een klein aantal studenten gaat, wordt gekeken of hier aansluiting gevonden kan worden bij het programma van Bovendonk. De betreffende studenten twee of drie semesters op vrijdagavond en/of zaterdag op Bovendonk college lopen.

Bezinningsprogramma

De donderdagavond is de vaste avond voor persoonlijke en gemeenschappelijke bezinning. Het bezinningsprogramma kent drie soorten bijeenkomsten en vallen onder verantwoordelijkheid van de spirituaals van het Ariënsinstituut.

Thema-avonden

Tijdens de collegeblokken staat de bezinningsavond gedurende vijf weken in het teken van een thema. Het Ariënsinstituut hanteert voor de themablokken een cyclus van drie jaar. Ieder themablok wordt begonnen met een Schriftmeditatie en/of contemplatieve dialoog, verzorgd door één van de spirituaals. Voor de andere avonden wordt met andere werkvormen gewerkt: soms wordt er een gastspreker uitgenodigd, een andere keer staat er een film op het programma, of gaan de studenten in kleine groepjes of individueel aan het werk. Op de bezinningsavond staat steeds de persoonlijke integratie van de thema's centraal.

Aard en inhoud van het bezinningsprogramma wordt in alle drie de jaren bepaald door een thematische ordening, in vier blokken van vijf weken. Ieder blok wordt begonnen met een Schriftmeditatie en/of contemplatieve dialoog die aansluit bij het thema van het betreffende blok. Alle thema-avonden zijn er op gericht dat studenten op een heel persoonlijke manier de geestelijke rijkdommen van de Kerk in hun eigen geloofsleven integreren.

Jaar 1

Het eerste jaar staat in het teken van een persoonlijke kennismaking met leven, werk en getuigenis van heilige voorgangers in ons geloof, die een bepalend stempel hebben gedrukt op de geschiedenis van de christelijke spiritualiteit:

A.	Kerkvaders	1.	Schriftmeditatie
		2.	Antonius Abt
		3.	Johannes Chrysostomos
		4.	Gregorius de Grote
		5.	Augustinus
B.	Getuigen	1.	Schriftmeditatie
		2.	Willibrord
		3.	Bonifatius
		4.	Ludger
		5.	John Henry Newman
C.	Mystici	1.	Schriftmeditatie
		2.	Johannes van het Kruis
		3.	Theresia van Avila
		4.	Theresia van Lisieux
		5.	Hildegard van Bingen
D.	“Hedendaagse” heiligen	1.	Schriftmeditatie
		2.	Edith Stein
		3.	Titus Brandsma
		4.	Moeder Theresa
		5.	Johannes Paulus II

Jaar 2

In het tweede jaar is er in de thematiek een beweging van binnen naar buiten. In de vier blokken worden achtereenvolgens gethematiseerd:

A.	Gebed en Eucharistie	1.	Schriftmeditatie
		2.	Bidden met de H. Schrift
		3.	Stilte en gebed
		4.	Spiritualiteit van Eucharistie
		5.	Aanbidding
B.	Nieuwe Evangelisatie	1.	Schriftmeditatie
		2.	Evangelii Gaudium
		3.	Uitdagingen van deze wereld
		4.	Persoonlijk getuigenis
		5.	Gebruik van sociale media
C.	Celibaat en relaties	1.	Schriftmeditatie
		2.	Zuiverheid en onthouding
		3.	Seksuele ontwikkeling
		4.	Gezonde relaties met anderen
		5.	Grensoverschrijdend gedrag
D.	Kerk en wereld	1.	Schriftmeditatie
		2.	De wereldkerk (bv. Nuntius)
		3.	Oecumene
		4.	Christendom en Jodendom
		5.	Christendom en Islam

Jaar 3

In het derde jaar is de beweging omgekeerd, van buiten naar binnen. In de vier blokken wordt gesproken over de volgende themata:

A.	De wereld waarin wij leven	1.	Schriftmeditatie
		2.	Gaudium et Spes
		3.	Armoede in de wereld
		4.	Geloof en wetenschap
		5.	Concrete menselijke nood
B.	Sensus Catholicus	1.	Schriftmeditatie
		2.	Maria en het geloofsleven
		3.	Geschiedenis van Kerk in NL
		4.	Bedevaarten
		5.	Hedendaagse vroomheid
C.	Communicatie in relaties	1.	Schriftmeditatie
		2.	Theologie van het Lichaam
		3.	Celibaat en vriendschappen
		4.	Communicatie en huwelijk
		5.	Leren luisteren
D.	Gebed en pastoraat	1.	Schriftmeditatie
		2.	Bidden met gezinnen
		3.	Bidden met zieken
		4.	Bidden in de parochie
		5.	Vormen van gebed en liturgie

Bisdomavonden

Op de bisdomavonden staat de band met van de toekomstige priesters met de bisschop en het bisdom centraal. De bisschop, eventuele hulpbisschoppen en vicarissen, de econoom en andere medewerkers van de diocesane organisatie worden uitgenodigd om vanuit hun verantwoordelijkheid te vertellen over het leven en werken als priester in het betreffende bisdom. Hiervoor kunnen ook diocesane priesters uit de praktijk worden gevraagd. Ook komen hier thema's aan de orde als: eerbied en gehoorzaamheid aan de bisschop, de juiste balans tussen persoonlijk leven en werk, agendabeheer en management.

Groepsgesprekken

Vier keer per jaar, aansluitend op het themablok, vindt het groepsgesprek plaats. Op deze avond staat het functioneren van de huisgroep centraal. Deze groep is de plaats waarin de vorming tot het priesterschap plaats vindt. Studenten leren van elkaar en schuren zich ook aan elkaar. Het wel en wee van de huisgroep, het welbevinden van de individuele student in de groep, maar ook de plannen voor gezamenlijke activiteiten vormen de onderwerpen van deze groepsgesprekken.